

WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 27 maja 2019 r.

ZP-NKWR.431.2.24.2019.EK

Pani
Marta Sudejko
Dyrektor
Miejsko – Gminnego
Ośrodka Pomocy Społecznej
Leśna

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniu 26 marca 2019 roku do Wojewody Dolnośląskiego wpłynęło pismo od Rzecznika Praw Dziecka informujące o podjętej z urzędu przez ww. Organ sprawy małoletnich dzieci Pani A.G. i Pana T.B. zamieszkałych w Miłoszowie. Wynika z niego, że rodzina od wielu lat korzysta ze wsparcia Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Leśnej, a pomimo tego dzieci – z powodu poważnych zaniedbań opiekuńczo - wychowawczych – zostały umieszczone w pieczy zastępczej.

W związku z powyższym i na prośbę Rzecznika Praw Dziecka przeprowadzono w dniu 3 kwietnia 2019 r. w Miejsko – Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Leśnej kontrolę w trybie uproszczonym na podstawie: art. 186 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 ze zm.), Zarządzenia Wojewody Dolnośląskiego Nr 123 z dnia 27 marca 2019 r. oraz upoważnień Nr ZP-NKWR.0030.238.2019.EK i Nr ZP-NKWR.0030.239.2019.EK wydanych przez Zastępcę Dyrektora Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu z upoważnienia Wojewody Dolnośląskiego w dniu 28 marca 2019 r.

Kontrolę przeprowadził zespół inspektorów w składzie: Edyta Kubicka – starszy inspektor wojewódzki – przewodnicząca zespołu oraz Grzegorz Kownacki – inspektor wojewódzki – kontroler. Kontrolę wpisano pod numerem 2. do Książki Kontroli Miejsko –

Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Leśnej, zwanego dalej „MGOPS” lub „Ośrodkiem”. Celem przeprowadzonej kontroli była ocena działalności MGOPS w zakresie realizacji zadań samorządu gminnego wynikających z ustawy z dnia 11 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 ze zm.), zwana dalej ustawą, w tym organizacja systemu pracy z rodziną w gminie i udzielona rodzinie A.G./T.B. pomoc oraz zgodności zatrudniania pracowników ośrodka realizujących zadania wynikające z ustawy, z wymaganymi kwalifikacjami.

W zakresie działalności jednostki podlegającej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z nieprawidłowościami, których przyczyną był brak procedur postępowania, co skutkowało zmniejszeniem efektywności działań podejmowanych przez Gminę w zakresie wspierania rodziny. Uzasadnieniem tej oceny jest ustalony w czasie kontroli stan faktyczny i prawny. Osobą odpowiedzialną za realizację zadań w kontrolowanych obszarach był dyrektor MGOPS. Od 05.03.2012 r. do dnia kontroli na stanowisku Dyrektora zatrudniona była Pani Marta Sudejko, którą w okresie od 07.11.2016 r. do 30.09.2018 r. zastępował Pan Mariusz Szwarczyński. Pani Marta Sudejko w dniu 01.10.2018 roku powróciła do pracy.

Przeprowadzone działania kontrolne oraz zgromadzona dokumentacja pozwoliły na stwierdzenie następującego stanu faktycznego:

Realizacja zadań z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej

Uchwałą nr VII/40/2011 Rady Miejskiej w Leśnej z dnia 31 marca 2011 r. nadano Statut Miejsko – Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Leśnej. W rozdziale 1 § 1 pkt 1 Statutu, w którym wskazano podstawy prawne działania MGOPS nie przywołano ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pomimo że Ośrodek zadania z tego zakresu wykonuje od 2012 r. Jest to uchybienie i wskazane jest zaktualizowanie ww. dokumentu w tym obszarze tym bardziej, że Statut jest podstawą opracowania Regulaminu organizacyjnego jednostki (powołanego do życia przez Dyrektora Ośrodka Zarządzeniem Nr 3/2016 z dnia 25 marca 2016 roku), w którym w § 5 ust. 1 pkt 6 zapisano, że Ośrodek realizuje zadania własne gminy i zlecone gminie dotyczące wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, a w Rozdziale II § 6 ust. 1 pkt 6 określono w strukturze organizacyjnej Ośrodka stanowisko asystenta rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 9, 11-18, 19-35)

Realizując obowiązek wynikający z art. 176 pkt 1 ustawy, Rada Miejska w Leśnej podjęła uchwałę nr XLII/273/17 z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2018 - 2020. Główny cel Programu to, cyt.: „*Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej*”. Jako cele szczegółowe wymieniono:

1. Zabezpieczenie potrzeb bytowych rodzin;
2. Poprawa funkcjonowania rodziny oraz warunków rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym;
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży;
4. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa rodzin;
5. Zwiększenie pomocy specjalistycznej dla rodzin i podnoszenie kompetencji pracowników zajmujących się pomocą rodzinie.

W Programie przedstawiono MGOPS jako koordynatora jego realizacji, diagnozę sytuacji społecznej w Gminie, wskazano jego adresatów oraz podmioty odpowiedzialne za realizację ww. celów, konieczność dokonywania ewaluacji, określono wskaźniki osiągnięcia celu, źródła finansowania. Nie wskazano harmonogramu realizacji założonych działań, co uznaje się za uchybienie, które w przyszłości przy opracowywaniu ww. dokumentu na następne lata należy wyeliminować.

Dowód: akta kontroli str. 36-48

W obszarze pracy z rodziną, o którym mowa w art. 10 ust. 3 ustawy oraz zgodnie z zadaniami zaplanowanymi w ww. Programie, Gmina zapewnia:

- Pomoc ze strony psychologa, terapeuty i prawnika zatrudnionego w Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej (POIK) z siedzibą w Smolniku. Każdego miesiąca określane były dni oraz godziny urzędowania ww. specjalistów.
- Pomoc terapeuty uzależnień zatrudnionego w Punkcie Konsultacyjnym dla Osób Uzależnionych i Współuzależnionych działającym przy MGOPS w Leśnej. Punkt czynny jest w każdy piątek w godzinach 11.00 - 13.00 i 14.00 – 16.00.
- Pomoc prawną udzielaną przez prawnika dyżurującego w POIK.
- Pomoc dla sprawców przemocy kierując ich na programy korekcyjno – edukacyjne realizowane przez PCPR w Lubaniu. W okresie objętym kontrolą taką formę pomocy zaproponowano 3 osobom, żadna z nich nie skorzystała z takiej możliwości.
- Wsparcie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych poprzez świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych. W gminie

udzielono na przestrzeni roku dwukrotnie takiej pomocy dla rodzin, w których są osoby z zaburzeniami psychicznymi.

- Pomoc specjalistów zatrudnionych w szkołach – psychologów i pedagogów, w stosunku do rodzin korzystających z usług MGOPS w których są dzieci szkolne. Każdy sygnał ze szkół odnośnie problemów z dziećmi był konsultowany z pracownikami MGOPS i w razie konieczności rodzicom udzielane było wsparcie w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.
- Grupę wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz doznających przemocy w rodzinie. Spotkania grupy odbywały się w drugi i czwarty piątek miesiąca w godzinach 16.00 – 18.00 w Punkcie Konsultacyjnym.
- Działania profilaktyczno – edukacyjne w ramach funkcjonowania Miejsko – Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (MGKRPA), do których zaliczono:
 - współfinansowanie realizacji zadania przez Ośrodek Kultury i Sportu w Leśnej „Trzeźwość rozwija poprawne relacje” – warsztaty inspiracji, w okresie 01.04.2018 r. – 31.12.2018 r.;
 - współfinansowanie realizacji zadania przez Ośrodek Kultury i Sportu w Leśnej - VI Piesze Wędrówki Rodzinne o Tytuł Rodziny Roku – Festyn Rodzinny „Z Deszczu pod Tęczę” - maj 2018 r.;
 - współfinansowanie realizacji zadania przez Ośrodek Kultury i Sportu w Leśnej „Śladami Bodo Ebhardta” w okresie od 01.10.2018 r. do 31.10.2018 r.;
 - współfinansowanie realizacji zajęć sportowych w SP w Smolniku „Rusz się mały człowieku”, „Rusz się po zdrowie i Trzeźwy Umysł”, „Igrzyska – Aktywny Smolnik 2018” w okresie marzec-grudzień 2018 r.;
 - współfinansowanie realizacji zadania przez SP w Smolniku „Szkoła bez nałogów” w okresie marzec-październik 2018 r.;
 - współfinansowanie realizacji zadania przez Związek Harcerstwa Polskiego „Żyj zdrowo, bezpiecznie i kolorowo”, warsztaty w okresie marzec-grudzień 2018 r.;
 - zakup i rozpowszechnianie ulotek z pakietów: Postaw na rodzinę, Reaguj na przemoc, Przeciw pijanym kierowcom;
 - działalność świetlic środowiskowych, które prowadzone były w Ośrodku Kultury i Sportu w Leśnej, Świetlicy wiejskiej w Grabiszycach i Szkole Podstawowej w Pobiednej. W ramach środków MGKRPA w Leśnej finansowane były godziny pracy opiekunów oraz zakup materiałów do zajęć.

Natomiast wskazane w Programie zadanie dotyczące organizowania warsztatów wzmacniających kompetencje wychowawcze rodziców przez Poradnię Psychologiczno - Pedagogiczną w Lubaniu w 2018 r. nie było realizowane, ponieważ ww.

Dowód: akta kontroli str. 12-13, 50,55,67-68

- Gmina, zgodnie z art. 11 ustawy, zapewniała rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych pomoc asystenta. Przydzielano go rodzinom z dziećmi przede wszystkim ze względu na niewystarczające umiejętności opiekuńczo – wychowawcze, alkoholizm, narkomanię, a także problemy związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego, w tym nieprawidłowym gospodarowaniem budżetem domowym.

Obecnie zatrudnionych jest dwóch asystentów rodziny:

1. Jeden zatrudniony na podstawie umowy o pracę od 05.10.2015 r. do nadal (od lipca 2018 r. nie świadczy pracy z powodu usprawiedliwionej nieobecności, a od 20.12.2018 r. do 08.05.2019 r. przebywa na urlopie okolicznościowym).
2. Jeden zatrudniony na umowę o pracę od 03.12.2018 r. do nadal.

Asystenci obejmowali swoją opieką nie więcej niż 15 rodzin w miesiącu. Na dzień kontroli asystent udzielał wsparcia 12 rodzinom. Wśród nich było 7 rodzin, których dzieci przebywały w domu biologicznym i 5, których dzieci umieszczone były w pieczy zastępczej. Ogólna liczba rodzin których dzieci przebywały w pieczy zastępczej wynosiła 20. Wynika z tego, że w 15 przypadkach asystent nie pracował z takimi rodzinami, z pięcioma z powodu nieprzebywania ich na terenie gminy Leśna, a z pozostałymi 10 ze względu na zbyt małą liczbę asystentów w gminie Leśna. Powyższe wskazuje, że potrzeby w tym zakresie przewyższają wydolność jednej osoby zatrudnionej na tym stanowisku, a także określone w art. 15 ust. 4 ustawy limity dotyczące liczby rodzin pozostających pod opieką jednego asystenta. W związku z potrzebami gminy w tym zakresie należy podjąć działania w kierunku zapewnienia wsparcia asystenta wszystkim rodzinom, które takiego potrzebują.

Na dzień kontroli było 42 dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej: 21 instytucjonalnej, 21 rodzinnej. W przypadkach to uzasadniających, za ich pobyt gmina ponosiła odpłatność w wysokości:

- 10% kosztów pobytu w przypadku – 7 dzieci;
- 30% kosztów pobytu w przypadku – 1 dziecka;
- 50% kosztów pobytu w przypadku – 27 dzieci.

W myśl art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy, do zadań asystenta rodziny należy w szczególności opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej. W związku z tym, że 42 dzieci z Gminy Leśna umieszczonych było w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej) asystent uczestniczył w posiedzeniach zespołu ds. oceny sytuacji dzieci w PCPR w Lubaniu odnośnie dzieci przebywających w rodzinach zastępczych, w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Świeradowie Zdroju oraz w dniach 13 i 20.03.2019 r. w posiedzeniach zespołu w Pogotowiu Opiekuńczym w Legnicy, wypełniając tym samym ustawowy obowiązek.

- Asystenci uczestniczyli w szkoleniach finansowanych ze środków budżetu gminy, w myśl art. 176 pkt 4 ustawy, w związku z art. 12 ust. 2 ustawy. Z analizy dokumentacji w tym zakresie wynika, że dotyczyły one:
 - Zadań asystenta rodziny w związku z ustawą „Za życiem” – 21.01.2017 r.
 - „Przeciwdziałania przemocy w rodzinie - podstawowy algorytm postępowania – 24 – 25.04.2017 r.
 - „Współpracy asystenta rodziny z pracownikiem socjalnym – 14 – 15.09.2017 r.
 - „Problemów wynikających z opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem” – 02.04.2019 r.

Dowód: akta kontroli str. 51, 62-66, 69-71
- W Gminie Leśna realizowano następujące rządowe programy z zakresu wspierania rodziny:
 - „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”;
 - „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”;
 - „Karta dużej rodziny”

Dowód: akta kontroli str. 15

Podsumowując, w Gminie Leśna realizowano ustawowe zadania wynikające z art. 176 ustawy: opracowano i realizowano gminny program wspierania rodziny z zastrzeżeniami opisanymi na str. 5, w tym: udzielano rodzinom pomocy materialnej i rzeczowej, zapewniano wsparcie i pomoc rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych w postaci przydzielania rodzinom asystentów, finansowano szkolenia podnoszące kwalifikacje asystentów oraz finansowano pobyt dzieci w pieczy zastępczej, stwarzano osobom z problemami możliwości dostępu do specjalistycznego poradnictwa

(prawnego, psychologicznego), prowadzono monitoring sytuacji dziecka w rodzinach zagrożonych kryzysem, sporządzano sprawozdania rzeczowo – finansowe z zakresu wspierania rodziny i przekazywano je wojewodzie, realizowano rządowe programy z zakresu wspierania rodziny.

W gminnym systemie opieki nad dzieckiem nie uwzględniono i nie realizowano ustawowych zadań dotyczących:

- Organizowania szkoleń i tworzenia warunków do działania rodzin wspierających. Na terenie Gminy nie funkcjonują i nigdy nie funkcjonowały rodziny wspierające. Nie organizowano również działań w zakresie rozpowszechniania informacji o możliwości pełnienia takiej funkcji ani szkoleń w tym zakresie. Kierownik MGOPS nie posiada upoważnienia do ustanawiania takich rodzin, zatem pozostaje to, w myśl art. 30 ustawy, jedynie w kompetencjach wójta.
- Utworzenie placówki wsparcia dziennego jako jednostki organizacyjnej wspierania rodziny, o której mowa w art. 2 ust. 3 ustawy. Na terenie Gminy nie funkcjonują placówki wsparcia dziennego.

Dwa powyższe zadania nie są uwzględnione w Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2018 – 2020, chociaż są zadaniami ustawowymi gminy i nie były do tej pory realizowane. Wskazane jest zatem w przyszłości uwzględnić je przy opracowywaniu Gminnego Programu Wspierania Rodziny na następne lata. *Dowód: akta kontroli str. 13-14,72-76*

Analizując akta osobowe pracowników realizujących zadania z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tj. asystentów (Anna J., Małgorzata B.) i pracowników socjalnych (Monika B., Katarzyna K.) stwierdzono, że osoby te legitymują się kwalifikacjami zgodnymi z wymogami ustawowymi. Asystenci złożyli oświadczenia o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2 - 4 ustawy. *Dowód: akta kontroli str. 60,61*

Podczas kontroli przeanalizowano także sytuację rodziny A.G./T.B., ze szczególnym uwzględnieniem udzielonej rodzinie pomocy, biorąc pod uwagę jej: wielodzietność, upośledzenie niektórych dzieci, ubóstwo, poważne trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych. Analiza dotyczyła sytuacji dzieci i sprawowanej nad nimi opieki oraz pracy asystenta rodziny, który został przydzielony rodzinie.

Rodzina składa się z 11 osób i zamieszkuje dom jednorodzinny. W skład rodziny wchodzi: dwoje rodziców (matka i jej partner), ich 9 dzieci - 4 dziewczynki i 5 chłopców (J. ur. 1998 r., W. ur. 2000 r., M. ur. 2002 r., A. ur. 2004 r., P. 2006 r., J. ur. 2008 r., K. ur. 2012, M. ur. 2013 r., K. ur. 2015 r.). Dom zamieszkują też dwaj bracia ojca dzieci, wszyscy trzej są właścicielami nieruchomości. Opiekę nad dziećmi sprawowali oboje rodzice, od

grudnia 2018 r. tylko matka, w związku z odwieszeniem wyroku jej partnerowi za znęcanie się nad rodziną i osadzeniem go w zakładzie karnym. Matka dzieci od 1 kwietnia 2019 r. podjęła zatrudnienie. Rodzina utrzymuje się głównie ze świadczeń pomocowych oraz emerytury Pana T.B. Troje dzieci ma orzeczenie o niepełnosprawności. Najstarsza z córek pracuje i utrzymuje się samodzielnie. Ojciec dzieci jest uzależniony od alkoholu, obecnie na emeryturze.

Dowód: akta kontroli str. 78,79

Rodzina jest objęta pomocą państwa od 1997 r., kiedy to Pani A. zwróciła się do MGOPS o pomoc pieniężną dla kobiet w ciąży. Od tamtej pory, w związku także z narodzinami kolejnych dzieci, rodzina systematycznie otrzymuje każdą przysługującą jej pomoc niematerialną (nadzór kuratora od 2006 r., wsparcie pracownika socjalnego do września 2015 r., o od października 2015 asystenta rodziny), a także materialną - z pomocy społecznej, oraz świadczenia rodzinne i wychowawcze (obiady w szkole dla dzieci, zasiłki rodzinne, zasiłki okresowe na bieżące potrzeby, zasiłki celowe na zakup opału, na leczenie, świadczenia pieniężne na zakup żywności, paczki żywnościowe, dożywianie dzieci w szkole, wyjazdy kolonijne dla dzieci, dodatki z tytułu dojazdu dzieci do ośrodków, z tytułu wielodzietności, świadczenia pielęgnacyjne, z tytułu rehabilitacji, świadczenia rehabilitacyjne, pomoc stypendialna). Pomimo przydzielonego ciągłego wsparcia ze strony MGOPS, rodzina funkcjonowała źle, rodzice nie wywiązywali się z obowiązku opieki nad dziećmi, nadal przejawiali niskie kompetencje wychowawcze, nieporadność życiową. Rodzina nie potrafiła także racjonalnie gospodarować środkami finansowymi, pomimo że wielokrotnie była w tym zakresie instruowana. Niepokojące sytuacje w domu - brud, nieprzyjemny zapach, sterty brudnej odzieży, brak posiłków, niedopilnowanie dzieci pod kątem zdrowotnym (pomimo ingerencji pracowników socjalnych w tym zakresie i ciągle przypominanie np. o wizytach lekarskich), brak miejsc do nauki dla dzieci, brak higieny dzieci (brudna odzież, wszawica), trudne warunki mieszkaniowe skutkujące przebywaniem całej siedmioosobowej wówczas rodziny w jednym pokoju doprowadziły, że dzieci w dniu 21.05.2006 r. w trybie interwencyjnym trafiły do Domu Małego Dziecka w Jeleniej Górze. Następnego dnia 22.05.2006 r. odbyła się sprawa w Sądzie i dzieci powróciły do domu, jednak rodzicom ograniczono władzę rodzicielską poprzez nadzór kuratora, nadal także udzielano wsparcia ze strony pracowników socjalnych. Do 2011 roku dzieci przebywały pod opieką rodziców, ale w związku z nadal utrzymującą się złą sytuacją rodziny i niewywiązywaniem się z obowiązków opiekuńczych oraz sygnałami z przedszkola, do którego uczęszczały, Ośrodek pismem z dnia 06.12.2011 r. zwrócił się do Prokuratury Rejonowej o podjęcie natychmiastowych działań interwencyjnych, związanych z umieszczeniem szóstki dzieci

w placówce opiekuńczo – wychowawczej. Zarządzeniem tymczasowym z dnia 12.12.2011 r. (sygn. akt RIIINsm 255/11) nakazano umieścić małoletnich w Pogotowiu Opiekuńczym, co też uczyniono w dniu 14.12.2011 r., gdzie przewieziono czwórkę rodzeństwa, a dwoje najmłodszych przekierowano do zawodowej rodziny zastępczej o charakterze pogotowia opiekuńczego. Z tych form pieczy zastępczej dzieci powróciły 28.02.2012 r. do domu biologicznego. Rodzina nadal objęta była nadzorem kuratora i pracowników socjalnych. Liczna dokumentacja stanowi dowód na prowadzoną z rodziną pracę i udzielane jej wsparcie ze strony służb gminnych.

Dowód: akta kontroli str. 78-99

W dniu 02.03.2012 r. Powiatowe Centrum Pomocy w Lubaniu przesłało pismo do MGOPS w Leśnej, w którym wnioskowało o pilne przydzielenie rodzinie asystenta, ze względu na powrót dzieci do domu i wciąż złą sytuację rodziny, interwencje policji, alkoholizm i niskie kompetencje opiekuńczo - wychowawcze matki i ojca. Z informacji uzyskanych podczas kontroli wynika, że nie przydzielono wówczas asystenta, bo takiego gmina nie zatrudniała w tym czasie. Zgodnie z oświadczeniem Dyrektora Ośrodka, cyt.: „*MGOPS nie posiadał środków na zatrudnienie asystenta*”. Asystent rodzinie został przydzielony jesienią 2015 r.

Kolejne umieszczenie 7 małoletnich dzieci w placówce opiekuńczo - wychowawczej Pogotowiu Opiekuńczym w Legnicy nastąpiło na podstawie zarządzenia tymczasowego z dnia 25.02.2019 r. Dzieci przebywały tam do dnia kontroli.

Dowód: akta kontroli str. 52,59, 105-106

Poniżej przedstawiono wyniki przeprowadzonej analizy dokumentacji asystenta rodziny pracującego z rodziną A.G./T.B., począwszy od momentu przydzielenia go rodzinie.

Zgodnie z art. 11 ust. 2, 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 887, ze zm.), pracownik socjalny po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego wnioskuje o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny, gdy z analizy sytuacji rodziny wynika taka konieczność. Pracownik socjalny przeprowadził wywiad środowiskowy w dniu 19.01.2015 r., a następnie tego samego dnia złożył wniosek do Dyrektora MGOPS o przydzielenie asystenta. Zgodnie z ustawą Dyrektor przydzielił rodzinie wsparcie w przedmiotowym zakresie. Rodzina, w dniu 16.10.2015 r. podpisała dokument, w którym wyraziła chęć współpracy i zgodę na wsparcie ze strony asystenta rodziny.

Dowód: akta kontroli str. 107-109

W dniu 10.11.2015 r. asystent dokonał oceny sytuacji rodziny i opracował plan pomocy dla niej. W ocenie sytuacji rodziny wskazał wprost na bardzo duże zaniedbania w jej

funkcjonowaniu, szczególnie pod względem higienicznym, finansowym, porządkowym, niewłaściwie sprawowanej nad dziećmi opieki, warunków zamieszkania oraz wskazał na konieczność wyremontowania kolejnego pokoju do zamieszkania tak licznej rodziny. Taka ocena wskazuje, że dotychczasowa pomoc kierowana do rodziny, skupiała się wyłącznie na jej zabezpieczeniu finansowym, natomiast w niewielkim stopniu doprowadziła do wyuczenia klientów właściwych nawyków, przekazywania właściwych wzorców postępowania oraz zwiększenia ich kompetencji wychowawczych. Niepokojący jest też fakt, że nie podjęto ustawowych działań związanych z podejrzeniem stosowania przez partnera matki przemocy, o której wzmianki pojawiały się już w 2011 r. (notatka MGOPS z dn. 06.12.2011 r., znak 2273/MB/2011 do Prokuratury Rejonowej w Lubaniu, akta kontroli str. 43).

Dowód: akta kontroli str. 110-121

Wśród licznych notatek i korespondencji sporządzonych w sprawie rodziny przez asystenta, odnotowano także dokumenty wymagane ustawowo:

- 13.04.2016 r. dokonano pierwszej okresowej oceny sytuacji rodziny, zatwierdzonej przez Dyrektora MGOPS, jest w niej wskazanie na dalszą pracę z rodziną i lekką poprawę pod względem higienicznym oraz chęć rodziny do dalszej współpracy z asystentem.
- Termin dokonania kolejnej okresowej oceny rodziny upłynął w miesiącu październiku 2016 roku. Podczas kontroli takiej oceny nie okazano, ponieważ nie dokonano jej, co stanowi nieprawidłowość. Przedstawiono ocenę z dnia 10.04.2017 roku, czyli po roku (a powinno być po pół roku) od dokonania poprzedniej. Wskazano na dalszą pracę z asystentem głównie pod kątem wyuczenia rodziny prawidłowych umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, właściwych nawyków higienicznych, racjonalnego gospodarowania budżetem i oszczędnego robienia zakupów oraz w kierunku zmotywowania ojca dzieci do podjęcia leczenia odwykowego. W ocenie wskazano także na toczące się postępowanie w Prokuraturze w sprawie pobicia jednego z dzieci przez ojca. Dotychczasowa praca z rodziną przynosiła bardzo powolne zmiany w jej funkcjonowaniu. Do najpilniejszych i realizowanych na bieżąco zadań zaliczono przeprowadzenie niezbędnych robót domowych w celu podniesienia bezpieczeństwa rodziny, wprowadzono treningi czystości, udzielono poradnictwa w zakresie sprawowanej opieki nad dziećmi (system kar i nagród), motywowano do systematycznej kontroli stanu zdrowia dzieci, do sprawiedliwego podziału obowiązków w domu. Zaplanowano kolejne remonty w domu.

Dowód: akta kontroli str. 122 – 132

- W dniu 14.04.2017 r. opracowano aktualizację planu pracy z rodziną.

Pomimo, lekkiej poprawy w rodzinie, ze szkoły dochodziły niepokojące informacje dotyczące uczęszczających tam dzieci (brudne, zaniedbane, nieprzygotowane do zajęć, niewyspane, nie umyte, wciąż w tej samej odzieży nieadekwatnej do pory i temperatury na dworze, brak drugich śniadań). Pouczenia matki dzieci dawały krótkotrwałe efekty, chociaż zaplanowane przez asystenta prace domowe były wykonywane. Rodzina wymagała jednak ciągłego motywowania i konsekwentnego nadzoru. W lipcu 2017 r. Sąd wydał ojcu dzieci akt oskarżenia o znęcanie się nad dziećmi i wyrok roku pozbawienia wolności z zawieszeniem na trzy lata, nakazał poddanie się leczeniu odwykowemu oraz utrzymanie abstynencji i dozór kuratorski.

Dowód: akta kontroli str. 133-139

- W dniach 09.10.2017 r. oraz 09.04.2018 r. zostały opracowane kolejne oceny okresowe. Z ich treści wynika, że poprawiła się higiena w domu, wprowadzono proste zasady, które były przestrzegane, lepiej gospodarowano środkami finansowymi i lepiej wykonywano prace porządkowe. Nadal jednak występowały zaniedbania w prowadzeniu gospodarstwa domowego, opiece nad dziećmi i porządku w domu. Największe jednak uwagi skierowane były do ojca dzieci, który nie uczestniczył w ich wychowywaniu. Problemem nadal pozostawało także jego uzależnienie. W opinii asystenta rodziny powinien on zostać poddany przymusowemu leczeniu. Pod wpływem alkoholu był wulgarny. Pozostawiał powierzone mu dzieci bez opieki pod nieobecność Pani A.

Dowód: akta kontroli str. 140-145, 146-152

- W dniu 10.04.2018 r. opracowano aktualizację planu pracy z rodziną. Wśród zadań do tej pory planowanych i nadal powtarzających się, pojawiła się informacja o złożeniu w Urzędzie Miejskim wniosku o przyspieszenie przydziału mieszkania (złożonego już w 2015 r.) dla Pani A. i dzieci. Natomiast kurator złożył do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wnioski o wszczęcie postępowania w zakresie poddania się zamkniętemu leczeniu odwykowemu Pana T.B.
- W związku z długotrwałą nieobecnością asystenta rodziny (od lipca 2018 r.) nie została sporządzona po pół roku kolejna ocena okresowa, przypadająca na miesiąc październik 2018 roku. Stanowi to nieprawidłowość. Zatrudniony w grudniu 2018 r. nowy asystent sporządził na potrzeby pracy z rodziną diagnozę jej sytuacji, w której wskazał najważniejsze występujące problemy, a w dniu 28.02.2019 r. opracował aktualizację planu pracy z rodziną, w której jako najpilniejsze zadanie wskazano powrót dzieci do rodziny.

Dowód: akta kontroli str. 153-155

Odnosząc się do ostatnich wydarzeń, związanych z problemami ze zwierzętami hodowlanymi, to w notatkach asystenta taka informacja pojawiła się 22.02.2019 r., czyli już

po nocnej interwencji służb posiadających kompetencje w tym zakresie (tj. w nocy z 21.02.2019 r. na 22.02.2019 r.). Innych bieżących notatek dotyczących trudności rodziny z hodowlą zwierząt od stycznia, czyli od momentu, kiedy się one pojawiły, do 21.02.2019 r. nie doszukano się.

W styczniu Pani A. zgłaszała, że nie potrafi podołać tym obowiązkom, pomimo wsparcia ze strony MGOPS. Z otrzymanych podczas kontroli oświadczeń Dyrektora MGOPS w tym zakresie wynika, że, cyt.: „Rodzina zgłaszała niewystarczającą ilość paszy dla zwierząt hodowlanych asystentowi, który poinformował ustnie pracownika socjalnego MGOPS w Leśnej o sytuacji w rodzinie. Podczas wizyt asystenta w miejscu zamieszkania nie były widoczne padłe zwierzęta, a tym bardziej nie był wyczuwalny zapach. Dwa tygodnie poprzedzające stwierdzenie padnięcia zwierząt asystent przebywał na pięciodniowym urlopie a następnie zwolnieniu lekarskim. W związku z powyższym nie posiadał informacji o tak złym stanie zwierząt”.

Z oświadczenia Dyrektora MGOPS wynika także że, cyt.:

„- w trakcie rozmowy na początku stycznia z asystentem pani A. poinformowała, że nie ma wystarczającej ilości paszy dla zwierząt, gdyż konkubent nie zabezpieczył tego oraz że nie ma wystarczającej wiedzy na temat hodowli zwierząt (wcześniej zwierzętami zajmował się właściciel- konkubent). Asystent poinformował, że pani Agnieszka powinna zakupić paszę od okolicznych rolników i w ogóle zmniejszyć pogłowie poprzez sprzedaż i przeznaczenie na konsumpcję. Asystent podał numer kontaktowy do osoby skupującej zwierzęta hodowlane.

- wizyta dzielnicowego, który pouczył o obowiązkach ciążących na właścicielu zwierząt gospodarczych i domowych.

- pani A. zgłosiła swoją sytuację do referatu rolnego Urzędu Miasta i Gminy Leśna, który nie podjął czynności w tym zakresie.

- pani Agnieszka zgłosiła zły stan krowy weterynarzowi, który wizytował zwierzęta w drugiej połowie stycznia 2019 r. Podał w tym czasie leki, kroplówkę zwierzęciu i nie zauważył nic niepokojącego.

- zgłoszenie przez panią Agnieszkę w lutym 2019 r. weterynarzowi padnięcie krowy- weterynarz był na miejscu i potwierdził zaistniałą sytuację oraz uśpił kozę. Padlina nie została zabezpieczona przez weterynarza celem utylizacji, lecz pozostała na miejscu do czasu, gdy pani Agnieszka zamówi firmę utylizacyjną we własnym zakresie.

- zaistniałą sytuację z padłymi zwierzętami pani Agnieszka zgłasza referatowi rolnemu, którego urzędnicy informują odpowiednią firmę. Pozostałym na miejscu zwierzętom dowożą potrzebną paszę. Firma utylizacyjna przyjeżdża dopiero po trzech dniach od zgłoszenia.

- pozostałe zwierzęta w ciągu kolejnego tygodnia zostały zabezpieczone przez DIOZ z Wrocławia i umieszczone w nieustalonym do tej pory miejscu". Dowód: akta kontroli str. 53

Dodatkowy problem, którego skutkiem było chwilowe wstrzymanie wywozu zwierząt, stanowiła nieobecność właściciela zwierząt (bez jego zgody nie można było dokonać tej czynności). W dniu 22.02.2019 r. do rodziny przyjechał Powiatowy Inspektor Sanitarny w asyście Policji celem pobrania próbek do badania z padniętych zwierząt. W związku z dokonaniem przez Policję zatrzymaniem matki, jej dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej.

Dowód: akta kontroli str. 156 – 164

Reasumując powyższe można uznać, że w Gminie Leśna rodzina objęta była pomocą ze strony pracowników Ośrodka, w myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Podczas wieloletniej pracy z rodziną, jej świadomość odnośnie prawidłowego funkcjonowania wzrastała systematycznie. Szczególnie matka dzieci nabywała nowe umiejętności, przyjmowała chętnie udzielaną jej pomoc, w odróżnieniu od jej partnera, który negował wsparcie MGOPS. Zorganizowano i zapewniono rodzinie także pomoc lekarzy specjalistów, wsparcie w postaci terapii, konsultacji psychologicznych i psychiatrycznych, udzielano instruktażu, przeprowadzano treningi umiejętności niezbędnych w prowadzeniu domu i opiece nad dziećmi, dokonywano wspólnie z asystentem zakupów i wykonywano wiele domowych prac. Pani A. od 1.04.2019 r. podjęła pracę zarobkową, co należy uznać za sukces asystenta rodziny. Udało się także doprowadzić do przydziału mieszkania dla niej i dzieci, do którego ma się wprowadzić z końcem maja 2019 roku i tym samym odseparować od uzależnionego i stosującego przemoc konkubenta. Natomiast ogrom obowiązków i jeszcze niewielka umiejętność organizacji pracy, predyspozycje osobiste Pani A. wpłynęły na zaistniałą w lutym bieżącego roku sytuację. Rodzina objęta była także opieką ze strony Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Systematycznie, od długiego czasu także wskazywano na występujące w domu akty przemocy w związku z uzależnieniem Pana T.B. Wielokrotnie sugerowano konieczność podjęcia leczenia odwykowego, do czego ostatecznie Pan B. został sądowo zobligowany i któremu się poddał w warunkach ambulatoryjnych, jednak po ustaniu tego obowiązku w styczniu 2017 roku, niesystematycznie uczęszczał na spotkania do Punktu Konsultacyjnego ds. uzależnień. Dopiero osadzenie go w zakładzie karnym spowodowało, że praca asystenta przynosiła wymierne efekty. W rodzinie jednak nie była prowadzona procedura „Niebieskie Karty” (NK), co wskazuje na nieprawidłowe działanie w tym zakresie pracowników MGOPS. Sam fakt zgłoszenia do Prokuratury czy na Policję

podejrzenia stosowania przemocy, czy nawet wydany wyrok nie jest usprawiedliwieniem zaniechania wszczęcia procedury NK.

Jako uchybienie w działaniach MGOPS należy wskazać stosunkowo późne przydzielenie rodzinie asystenta. Ewidentnie z dokumentacji i całej historii rodziny wynika, że od początku wymagała ona bardzo wzmożonego wsparcia i radykalnych kroków w stosunku do ojca dzieci, którego wielokrotnie obecność w domu powodowała strach, lęk dzieci, przemoc, szczególnie gdy był on pod wpływem alkoholu. Rodzina takie wsparcie otrzymała dopiero pod koniec 2015 roku, chociaż regulacje prawne dopuszczały taką możliwość już w 2012 roku. Dodatkowo od 01.07.2018 r. do 30.11.2018 r. rodzina, w związku z nieobecnością asystenta rodziny przebywającego na długotrwałym zwolnieniu, pozbawiona była jego wsparcia. Wówczas zajmował się nią pracownik socjalny, z dokumentacji którego wynika, że tylko raz, w dniu 15.11.2018 r. on i inni pracownicy MGOPS udali się do domu rodziny, podczas której sporządzili notatkę służbową i poinformowali o możliwości złożenia wniosku na pomoc w formie obiadów dla dzieci. Tak więc rodzina, a głównie matka wychowująca 9 dzieci została pozostawiona w tym czasie bez możliwej i zasadnej ustawowo pomocy w tej formie. Jest to poważne uchybienie, zważając na występujące w niej problemy. W ocenie osób kontrolujących, nagłośnienie całej sprawy i przedstawienie jej w bardzo niekorzystnym świetle, w części sprzecznej ze stanem faktycznym, przyczyniło się do zabrania dzieci w momencie, kiedy rodzina paradoksalnie wychodziła z kryzysu, stabilizując swoją sytuację.

W wyniku przeprowadzonej kontroli w trybie uproszczonym w Miejsko – Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Leśnej stwierdzono nieprawidłowości:

1. Dwukrotnie nie dokonano w wyznaczonym terminie (co pół roku) okresowej oceny sytuacji rodziny objętej wsparciem asystenta.
2. Rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych nie przydzielono wsparcia asystenta rodziny.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydaje się zalecenia pokontrolne:

1. Dokonywać okresowej oceny sytuacji rodziny objętej wsparciem asystenta nie rzadziej niż co pół roku.

Podstawa prawna: art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 ze zm.).

Termin realizacji: na bieżąco.

2. Rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przydzielać asystenta rodziny.

Podstawa prawna: art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 ze zm.).

Termin realizacji: na bieżąco.

Pouczenie

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego, w tym wystąpienia niezawierającego zaleceń pokontrolnych, składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 998 ze zm.). Proszę w terminie do dnia **30 czerwca 2019 roku** o powiadomienie Wojewody Dolnośląskiego o sposobie realizacji uwag i wniosków przedstawionych w powyższym wystąpieniu pokontrolnym.

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO

Danuta Zawilla
ZASTĘPCA DYREKTORA WYDZIAŁU
Zdrowia i Polityki Społecznej
(kierownik jednostki kontrolującej)

Ewa Kuczyńska

.....
(członek zespołu inspektorów)

G. Kowalski

.....
(członek zespołu inspektorów)

